

اشاره:

در چند سال گذشته شور و شوق ظهور منجی موعود در سراسر جهان و در میان همه اقوام، ملل و مذاهب رشدی شتابان داشته و مباحث مربوط به آخرالزمان شناسی و منجی‌گرایی با سرعتی بساورنکردنی گسترش یافته است. پسیروان اهل بیت(ع) در سرزمین اسلامی ایران نیز به مدد انفاس قدسی حضرت بقیه الله الأعظم - ارواحنا له الفداء - توجه روزافزونی نسبت به موضوع مهدویت و انتظار پیدا کرده و عاشقان مهدی(ع) گوشه، گوشه این سرزمین را تبدیل به مجالس ذکر یاد و نام آن عزیز سفر کرده نموده‌اند.

امروزه در کشور ما کمتر مرکز علمی، آموزشی و فرهنگی دیده می‌شود که در آن محفل، انجمن، کانون، گروه یا نشریه‌ای با هدف تبلیغ و ترویج فرهنگ مهدویت و انتظار یا تحقیق و

پژوهش در این زمینه شکل نگرفته باشد. اما حساسیتها و ظرافتهای فرهنگ مهدوی، از یکسو، و آسیبهایی که ممکن است در این میان از سوی دشمنان دانا یا دوستان نادان متوجه این فرهنگ شود، از سوی دیگر، ضرورت توجه به رسالتها و وظایف مبلغان و مروّجان فرهنگ مهدوی را دو چندان ساخته است.

با توجه به آنچه گفته شد در این سلسله مقالات تلاش شده که ضمن تبیین مهم‌ترین بایسته‌های تبلیغ و ترویج فرهنگ مهدوی و ارائه راهکارهایی برای تعمیق و گسترش هر چه بیشتر این‌گونه فعالیتها، برخی از آسیبها و افتهایی که فعالیتهای تبلیغی و ترویجی در حوزه مباحث مهدوی را تهدید می‌کنند، نیز بررسی شود.

با امید به این‌که مورد توجه شما عزیزان واقع شود.

ابراهیم شفیعی سروسستانی
قسمت اول

بایسته‌های تبلیغ فرهنگ مهدوی

۱. بایسته های عملی

در فرهنگ اسلامی کسی که نقش دعوت کننده (داعی) مردم را به عهده می گیرد، رسالت و مسئولیت سنگینی دارد و لازم است خود بیش از هر کس دیگر به آنچه مردم را به آن فرا می خواند پای بند باشد؛ زیرا سخن آنگاه بر دل می نشیند که از دل برآمده باشد و تنها سخنی از دل برمی آید که از مرحله ادای زبانی فراتر رفته و به عمق جان راه یافته باشد. روشن است که انسان تا چیزی را با همه وجود نپذیرد و در عمل بدان پای بند نباشد به عمق جانش راه نمی یابد.

با توجه به آنچه گفته شد کسی که می خواهد جامعه پیرامون خود را به سوی امام زمان (ع) فراخواند و آنها را دعوت به توجه و انس و التفات بیشتر نسبت به آن حضرت کند، قطعاً باید خود بیش و پیش از دیگران با امام زمان (ع) رابطه معنوی برقرار کند و در زندگی فردی و اجتماعی خود یاد و نام آن حضرت را همواره در نظر داشته باشد.

افزون بر این، انس و ارتباط معنوی با امام عصر (ع) از جهت دیگری نیز برای مروجان و مبلغان فرهنگ مهدوی ضروری است و آن به دست آوردن پشتوانه لازم در فعالیت تبلیغی و ترویجی است. توضیح آنکه: به دلیل شرایط فرهنگی خاص حاکم بر برخی از محیطها فعالیت تبلیغی و ترویجی چندان ساده نیست و قطعاً مسائل و مشکلاتی را به همراه خواهد داشت؛ از این رو اگر مروج و مبلغ این فرهنگ از ظرفیت و تحمل بالایی برخوردار نباشد چه بسا که پس از مدتی دچار یأس و دلسردی شود. در این شرایط تنها چیزی که می تواند ظرفیت و تحمل لازم را به فعالان در این حوزه ببخشد و پشتوانه لازم را برای آنها فراهم کند ارتباط معنوی با امام عصر (ع) است. در صورت وجود این ارتباط معنوی، ظرفیت و تحمل محدود ما در پیوند با ظرفیت و تحمل نامحدود آن امام وسعت و گسترش می یابد و به ما توان تحمل سختیها و مشکلات این راه را پیدا می کنیم.

در اینجا ممکن است پرسیده شود: چگونه می توان با امام مهدی (ع) رابطه معنوی برقرار کرد؟ در پاسخ باید گفت: این کار بسیار ساده است. البته به شرط آن که از همان ابتدا به دنبال دست یافتن به جایگاههای بسیار بالایی چون تشریف خدمت آن حضرت نباشید، بلکه قدم به قدم و به تدریج این رابطه معنوی را گسترش داده و تعمیق بخشید.

نخستین قدمها برای ایجاد ارتباط معنوی با امام عصر (ع) می تواند با انجام یک یا چند مورد از

کارهای زیر آغاز شود: خواندن دعای عهد در هر صبحگاه؛ عرض سلام خدمت آن حضرت در آغاز و پایان هر روز؛ خواندن زیارت آل یاسین یا دعای ندبه در هر روز جمعه؛ دعا برای سلامتی آن حضرت در مواقعی چون قنوت نماز و تعقیب نمازهای روزانه؛ خواندن نماز امام زمان؛ توسل به آن حضرت در مواقع سختی و مشکلات و...

همانطور که گفته شد لازم نیست همه این کارها را به یکباره و همزمان آغاز کنید، یکی دو مورد از کارهای یاد شده را انتخاب و سعی کنید به طور مرتب و مستمر آن را انجام دهید و به تدریج کارهای دیگر را نیز به برنامه خود اضافه کنید.

گفتنی است که کتابها و آثار مختلفی در زمینه وظایف و تکالیف منتظران و راههای افزایش انس و پیوند معنوی با امام عصر (ع) تألیف شده که در اینجا به دو مورد از آنها اشاره می کنیم:

۱. مکالمات المکارم فی فوائد الدعاء للقائم (ع)،
 سید محمد تقی موسوی اصفهانی
 (۱۳۴۸-۱۳۰۱ ق.)، ج ۲، ترجمه سید مهدی حائری
 قزوینی، چاپ دوم: تهران، دفتر تحقیقات و انتشارات بدر، ۱۴۱۲ ق.

گفتنی است که این کتاب در سال ۱۳۸۰ با اصلاحاتی از سوی انتشارات برگ شقایق به چاپ رسیده است.

مرحوم سید محمد تقی اصفهانی در مقدمه کتاب مکالمات المکارم یاد آور می شود که این کتاب را بر اساس سفارشی که امام مهدی (ع) در خواب به او نموده بود تألیف کرده است.

کتاب یاد شده که یکی از منابع ارزشمند در زمینه شناخت ادعیه و زیارت های مرتبط با امام عصر (ع) و وظایف شیعیان در برابر آن حضرت است در پنج بخش، به شرح زیر سامان یافته است:

۱. شناخت امام زمان (ع) واجب است؛
۲. اثبات امامت حضرت حجت بن الحسن العسکری (ع)؛
۳. در بیان فسخی از حقوق و مراحم آن حضرت نسبت به ما؛
۴. درجات و خصوصیات امام زمان (ع) که موجب دعا برای آن جناب می باشد؛
۵. بیان نتایج خوب از دعا برای فرج؛
۶. اوقات و حالات تأکید شده برای دعا؛
۷. چگونه دعا برای تعجیل فرج و ظهور امام؛
۸. تکالیف عصر غیبت.

۲. پیوند معنوی، با ساحت قدس مهدوی
 (تکالیف الأنام فی غیبة الامام علیه الصلوة والسلام)،
 دبیرالدین صدر الاسلام علی اکبر همدانی (در
 گذشته به سال ۱۳۲۶ ق.) چاپ اول: تهران، بدر،
 ۱۳۶۱.

به همان میزان که ما
 امام زمان (ع) را
 بشناسیم به همان میزان
 هم از تیرگی، تباهی و
 گمراهی عصر جاهلی
 دور و به روشنایی،
 سعادت و رستگاری
 نزدیک می شویم

کسی که می خواهد
 جامعه پیرامون خود را
 به سوی امام زمان (ع)
 فراخواند و آنها را
 دعوت به توجه و انس
 و التفات بیشتر نسبت به
 آن حضرت کند، قطعاً
 باید خود بیش و پیش از
 دیگران با امام
 زمان (ع) رابطه معنوی
 برقرار کند و در زندگی
 فردی و اجتماعی خود
 یاد و نام آن حضرت را
 همواره در نظر داشته
 باشد

شناختن امامش بمیرد، پیش افتادن و یا تأخیر این امر [دولت آل محمد (ع)] او را زیان نرساند و هرکس بمیرد در حالی که امامش را شناخته همچون کسی است که در خیمه قائم با آن حضرت باشد.

با توجه به این موضوع هر یک از ما وظیفه داریم که در حد توان، امام و حجت عصر خود؛ یعنی امام مهدی (ع) - که دوازدهمین امام از سلسله امامان شیعه و فرزند امام حسن عسکری (ع) است - بشناسیم. قطعاً به همان میزان که ما امام زمان (ع) را بشناسیم به همان میزان هم از تیرگی، تباهی و گمراهی عصر جاهلی دور و به روشنائی، سعادت و رستگاری نزدیک می‌شویم.

دو دیدگاه در شناخت امام زمان (ع)

شخصیت و ابعاد وجودی امام مهدی (ع) را از دیدگاههای مختلف می‌توان مورد مطالعه و بررسی قرار داد که مهم‌ترین آنها «دیدگاه کلامی (اعتقادی) - تاریخی» و «دیدگاه فرهنگی - اجتماعی» است. پیش از آن‌که به بررسی هر یک از دیدگاهها بپردازیم، لازم است یادآوری کنیم که این دو دیدگاه، مکمل یکدیگرند و بدون شک نمی‌توان بدون شناخت درست کلامی - تاریخی از امام مهدی (ع) به شناخت فرهنگی - اجتماعی از آن حضرت دست یافت.

الف) دیدگاه کلامی - تاریخی

در این دیدگاه به طور عمده دو بعد از ابعاد شخصیت و زندگانی امام مهدی (ع) مورد توجه قرار می‌گیرد: نخست این که آن حضرت، حجت خدا، تداوم بخش سلسله حجت‌های الهی و دوازدهمین امام معصوم از تبار امامان معصوم شیعه (ع) است که در حال حاضر در غیبت به سر می‌برند؛ دوم این‌که ایشان شخصیتی است تاریخی که در مقطع زمانی معینی از پدر و مادر مشخصی به دنیا آمده، حوادث متعددی را پشت سر گذاشته، با انسانهای مختلفی در ارتباط بوده و منشأ رویدادها و تحولات مختلفی در عصر غیبت صغری بوده‌اند.

براین اساس در بیشتر کتابهایی که با دیدگاه کلامی - تاریخی به بررسی شخصیت و ابعاد وجودی امام مهدی (ع) پرداخته‌اند با سرفصلهای مشابهی روبرو می‌شویم که برخی از مهم‌ترین آنها به قرار زیر است:

۱. لزوم وجود حجت الهی در هر عصر؛
۲. اثبات ولادت؛
۳. دلایل امامت؛
۴. ویژگیهای شخصی؛

در این کتاب پس از مقدمه مؤلف، تکالیف منتظران در زمان غیبت، در شصت عنوان مستقل مورد بررسی قرار گرفته است.

همچنین شما می‌توانید با بهره‌برداری از کتاب راز و نیاز منتظران، که از سوی انتشارات موعود منتشر شده، پیش از پیش با دعاها، زیارتها، نمازها و صلوات و توسلات مرتبط با امام عصر (ع) آشنا شوید.

این نخستین قدم در راه ایجاد ارتباط معنوی با امام عصر (ع) است و قطعاً با مواظبت بر انجام کارهایی که از آنها یاد شد، رفته رفته روح انتظار در شما زنده‌تر شده، پیوند معنوی شما با امام مهدی (ع) مستحکم‌تر می‌شود و با آن حضرت انس و الفتی بیشتر پیدا می‌کنید. اما پس از این مرحله باید تلاش نمایید که حضور امام عصر (ع) را بیش از پیش در زندگی فردی و اجتماعی خود احساس کنید. احساس حضور امام به این است که شما آن حضرت را شاهد و ناظر بر رفتار، گفتار و پندار خود بدانید و هر آنچه را که خشنودی امام زمان (ع) در آن است انجام دهید و از هر آنچه که موجب ناخشنودی آن امام می‌شود دوری گزینید. این حداقل وظیفه‌ای است که ما در برابر حجت خدا داریم و آن حضرت نیز به صراحت انجام این وظیفه را به عهده همه ما گذاشته‌اند:

هر یک از شما باید آنچه را که موجب دوستی ما می‌شود، پیشه خود سازد و از هر آنچه که موجب خشم و ناخشنودی ما می‌گردد، دوری گزیند؛ زیرا فرمان ما به یکباره و ناگهانی فرا می‌رسد و در آن زمان توبه و بازگشت برای کسی سودی ندارد و پشیمانی از گناه کسی را از کیفر ما نجات نمی‌بخشد.^۲

۲. بایسته‌های نظری

۱-۲. شناخت همه‌جانبه از فرهنگ مهدویت و انتظار

براساس روایات قطعی و تردیدناپذیری که از طریق شیعه و اهل سنت نقل شده، بر هر مسلمانی واجب است که امام زمان خود را بشناسد. این موضوع از چنان اهمیتی برخوردار است که پیامبر گرامی اسلام (ص) و ائمه معصومین (ع) فرموده‌اند: کسی که بمیرد و امام زمان خود را نشناسد مانند کسی است که در عصر جاهلیت [عصر گمراهی] از دنیا رفته است.^۳

امام باقر (ع) نیز در همین زمینه می‌فرماید: هرکس در حالی بمیرد که امامی نداشته باشد، مردن او مردن جاهلیت است و هرآنکه در حال

دیدگاه کلامی - تاریخی به طور عمده دو بعد از ابعاد شخصیت و زندگانی امام مهدی (ع) مورد توجه قرار می‌گیرد: نخست این که آن حضرت، حجت خدا، تداوم بخش سلسله حجت‌های الهی و دوازدهمین امام معصوم از تبار امامان معصوم شیعه (ع) است که در حال حاضر در غیبت به سر می‌برند؛ دوم این‌که ایشان شخصیتی است تاریخی که در مقطع زمانی معینی از پدر و مادر مشخصی به دنیا آمده، حوادث متعددی را پشت سر گذاشته، با انسانهای مختلفی در ارتباط بوده و منشأ رویدادها و تحولات مختلفی در عصر غیبت صغری بوده‌اند

که مباحث اعتقادی را دربردارد. با عنوان اصول کافی در چهارجلد ترجمه شده و در دسترس همه علاقه‌مندان به معارف شیعی قرار گرفته است.^۵ بخش عمده‌ای از جلد اول (متن عربی) این کتاب (صص ۵۵۴-۱۶۸) با عنوان «کتاب الحجّه» به بیان دلایل وجود حجت خدا در عالم هستی، ویژگیهای امامان معصوم (ع)، دلایل امامت هر یک از امامان شیعه و تاریخ زندگانی آنها اختصاص یافته است. عزیزانی که علاقه‌مندند مباحث یادشده را از متن ترجمه شده جست‌وجو کنند می‌توانند به جلد اول این کتاب (صص ۲۹۵-۲۳۶) و جلد دوم آن مراجعه کنند.

۲. کمال الدین و تمام النعمه، ابی جعفر محمد بن علی بن الحسین معروف به ابن بابویه و شیخ صدوق (در گذشته به سال ۳۸۱ ق)، ۲ ج، تحقیق و تصحیح علی‌اکبر غفاری، مترجم منصور پهلوان، چاپ اول: قم، سازمان چاپ و نشر دارالحدیث، ۱۳۸۰.

چنانکه مرحوم شیخ صدوق در مقدمه این کتاب آورده است، امام مهدی (ع) در رؤیایی صادقه دستور تألیف کتاب یادشده را به ایشان داده‌اند.

کتاب کمال الدین و تمام النعمه که یکی از مصادر منحصر به فرد موضوع مهدویت به شمار می‌آید، مشتمل بر یک مقدمه و ۵۸ باب است. در مقدمه به پاسخ برخی شبهات در مورد امام مهدی (ع) پرداخته شده و در ابواب کتاب موضوعات متنوعی مورد بررسی قرار گرفته است. برخی از موضوعاتی که در این ابواب بررسی شده به شرح

۵. فلسفه غیبت؛

۶. نواب خاص؛

۷. راز طول عمر؛

۸. معجزات؛

۹. توقیعات (پیامها)؛

۱۰. نشانه‌های ظهور آن حضرت و...

قطعاً پرداختن به همه کتابهایی که از قرنهای پیش تاکنون با دیدگاه یادشده به رشته تحریر درآمده‌اند، در گنجایش این مقاله نیست، پس به ناچار تنها به ذکر عناوین و نویسندگان برخی از مهم‌ترین این کتابها - که در واقع مصادر اصلی فرهنگ مهدوی شیعی به شمار می‌آیند - به ترتیب تاریخ بسنده می‌کنیم.

شایان ذکر است که برخی از این کتابها در زمره مجموعه کتابهای حدیثی یا تاریخی شیعه‌اند که بخشی را به بررسی ابعاد اعتقادی و تاریخی فرهنگ مهدوی اختصاص داده‌اند:

۱. الکافی، ابی جعفر محمد بن یعقوب کلینی (در گذشته به سال ۳۲۸ یا ۳۲۹ ق)، ۸ ج، چاپ چهارم: تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۵.

همانطور که می‌دانید کتاب الکافی جزء کتابهای چهارگانه (کتب اربعه) روایی شیعه است. این مجموعه ۸ جلدی شامل سه بخش کلی اصول (جلد ۱ و ۲)، فروع (جلد ۳-۷) و روضه (جلد ۸) است. «اصول کافی» در بردارنده روایات اعتقادی، «فروع کافی» در بردارنده روایات فقهی و عبادی و «روضه کافی» شامل روایات اخلاقی است.

شایان ذکر است که جلد اول و دوم کتاب الکافی

زیر است:

۱. احوال کسانی که عمرهای طولانی داشته‌اند؛
۲. دلایل نیاز مردم به امام؛
۳. روایاتی که از پیامبر (ص) و امام معصوم (ع) در مورد غیبت امام دوازدهم وارد شده است؛
۴. میلاد امام مهدی (ع)؛
۵. کسانی که آن حضرت را دیده‌اند؛
۶. توقیعاتی که از امام مهدی (ع) رسیده است و ...

شایان ذکر است که مرحوم شیخ صدوق کتاب دیگری نیز با عنوان *الأمانة والتبصرة من الحيرة* در زمینه موضوع امامت امام مهدی (ع) به رشته تحریر در آورده‌اند.

۲. کتاب *الغیبة*، ابن ابی زینب، محمّد بن ابراهیم بن جعفر، معروف به نعمانی (از علمای قرن چهارم هجری قمری)، تحقیق و تصحیح علی‌اکبر غفاری، مترجم محمد جواد غفاری، چاپ دوم: تهران، صدوق، ۱۳۷۶.

کتاب یاد شده مشتمل بر یک مقدمه و ۲۶ باب است. نویسنده در مقدمه نسبتاً طولانی این کتاب، به بیان دلایل و انگیزه تألیف کتاب پرداخته و در ابواب مختلف آن موضوعات گوناگونی را مورد بررسی قرار داده که مهم‌ترین آنها به شرح زیر است:

۱. ضرورت شناخت امام (ع)؛
۲. غیبت امام زمان (ع)؛
۳. ویژگیها و خصائل حضرت صاحب (ع)؛
۴. علائم پیش از ظهور؛
۵. وضع شیعه هنگام قیام قائم (ع) و ... را بررسی کرده است.

۴. *الأرشاد فی معرفة حجج الله علی العباد*، محمد بن محمد بن نعمان معروف به شیخ مفید (درگذشته به سال ۴۱۳ ق)، ۲ ج، ترجمه و شرح سید هاشم رسولی محلاتی، تهران، علمیه اسلامی، بی‌تا. این کتاب مجموعه کاملی از تاریخ زندگانی و شرح احوال و اوصاف امامان شیعه است که در یک مقدمه و ۴۰ باب سامان یافته است. باب ۲۵ تا ۴۰ این کتاب به امام مهدی (ع) اختصاص دارد و در آنها موضوعاتی چون تاریخ ولادت؛ ادله امامت؛ معجزات و نشانه‌های ظهور آن امام بررسی شده است.

شایان ذکر است که شیخ مفید (ره) رساله‌های مستقلی نیز در باب غیبت امام عصر و پاسخ به سؤالات و شبهات مطرح در این زمینه دارند که از آن جمله می‌توان به *الرسالة فی الغیبة*^۶ (چهار رساله مستقل) و *الفصول العشرة فی الغیبة*^۷ اشاره کرد.

۵. کتاب *الغیبة*، ابی جعفر محمد بن الحسن الطوسی، معروف به شیخ طوسی (درگذشته به

سال ۴۶۰ ق)، تحقیق عبادالله الطهرانی و علی احمد ناصح، چاپ دوم: قم، مؤسسه‌المعارف الاسلامیه، ۱۴۱۷ ق.

این کتاب که در مجموعه معارف مهدوی شیعه جایگاه خاص و قابل توجهی دارد، از دیرباز مورد توجه علما و اندیشمندان بوده و بسیاری از کسانی که در سده‌های اخیر به تألیف کتاب در این زمینه پرداخته‌اند، از آن بهره‌برداری کرده‌اند.

چنانکه شیخ طوسی (ره) در مقدمه کتاب آورده است، ایشان این کتاب را برای بررسی مباحث مختلف مرتبط با غیبت حضرت صاحب‌الزمان (ع)، دلیل آغاز غیبت و علت استمرار آن و همچنین پاسخ به شبهات و سؤالاتی که در این زمینه‌ها از سوی مخالفان مطرح می‌شده، به رشته تحریر در آورده‌اند.

این کتاب نیز چون برخی دیگر از کتابهایی که از آنها یاد شد، ابتدا به مسئله امامت امام عصر (ع) در زمان غیبت و دلایل موجود در این زمینه و همچنین اثبات تولد آن حضرت پرداخته و با ذکر برخی از توقیعاتی که از سوی آن حضرت صادر شده، معرفی برخی از کسانی که در دوران غیبت صغری توفیق وکالت و نمایندگی از سوی امام مهدی (ع) را داشته‌اند و همچنین بیان برخی نشانه‌های ظهور مباحث خود را به پایان برده است.

کتاب یاد شده توسط «شیخ محمد رازی» ترجمه و با نام *تحفة قدسی در علائم ظهور مهدی موعود (ع)* در سال ۱۲۵۰ از سوی انتشارات کتابفروشی اسلامیّه منتشر شده است.

۶. *اعلام الوری بأعلام الهدی*^۸، ابی علی الفضل بن الحسن الطبرسی معروف به امین‌الاسلام طبرسی (۴۶۸-۵۴۸ ق)، ۲ ج، تحقیق مؤسسه آل‌البیت (ع) لإحياء التراث، چاپ اول: قم، مؤسسه آل‌البیت (ع) لإحياء التراث، ۱۴۱۷ ق.

این کتاب دربردارنده تاریخ زندگانی، دلایل و معجزات و فضائل و مناقب پیامبر گرامی اسلام (ص) و اهل بیت عصمت و طهارت (ع) است. در بخش پایانی کتاب یادشده مباحث مختلف مرتبط با امام دوازدهم شیعیان در ضمن پنج باب به شرح زیر بررسی شده است:

۱. نام، کنیه، لقب، محل تولد، نام مادر امام دوازدهم و کسانی که آن حضرت را دیده‌اند؛
۲. روایاتی که در زمینه امامت امام دوازدهم از پدران آن حضرت رسیده است؛
۳. چگونگی استدلال به روایات برای اثبات امامت آن حضرت، دلایل و نشانه‌هایی که در دوران غیبت صغری از آن حضرت آشکار شده و دلالت بر امامت ایشان می‌کنند، برخی از توقیعات (نامه‌ها و

دیدگاه فرهنگی - اجتماعی ضمن پذیرش همه مبانی و اصولی که در دیدگاه کلامی - تاریخی در زمینه تولد، غیبت و ظهور آخرین حجت الهی، حضرت مهدی (ع) پذیرفته شده و در پی این است که موضوع مهدویت و انتظار را به عنوان مبنایی برای پی‌ریزی کلیه مناسبات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مسلمانان در عصر غیبت، طرحی برای رهایی جوامع اسلامی از تارهای درهم تنبیده فرهنگ و مدنیت مغرب زمین و راهکاری برای گذر همه اهل ایمان از فتنه‌ها و آشوبهای آخرالزمان مطرح سازد

موعود شماره چهارم و دوم

۴. نشانه‌های سال و روز قیام قائم (ع). سیره آن حضرت در
زمان ظهور و خصال ظاهری آن حضرت؛

۵. پاسخ به شبهات و پرشهایی که مخالفان مطرح می‌کنند.

۷. *كشف الغمّة فی معرفة الأئمة*، ابی‌الحسن علی
بن عیسی بن ابی الفتح الیربلی (در گذشته به سال
۹۲۳ق.)، ۳ ج، چاپ دوم: بیروت، دارالأضواء، ۱۴۰۵ق.
کتاب یادشده که دوره کامل تاریخ زندگی و
فضائل و مناقب پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت گرامی
ایشان (ع) است از دیرباز مورد توجه اهل تحقیق
بوده و به دلیل نیکویی روش، روشنی عبارات،
امانت در نقل و استناد به مصادر مورد قبول شیعه
و اهل سنت ستایش شده است.^۹

بخش عمده‌ای از جلد سوم این کتاب (از ص ۲۲۳
تا ۲۶۳) به ذکر امام دوازدهم اختصاص یافته و در
آن تاریخ زندگی، دلایل امامت، نشانه‌های ظهور،
ویژگیهای ظاهری، معجزات، توقیعات و دیگر
موضوعات مرتبط با آن حضرت بررسی شده
است.

۸. *اثبات الهداة بالنصوص والمعجزات*، محمد بن
الحسن الخُرّاعلی (در گذشته به سال ۱۱۰۴ق.)،
۷ ج، تصحیح سید هاشم رسولی محلاتی، مترجم
احمد جنتی، چاپ اول: دارالکتب الإسلامیه، ۱۳۶۶.

این کتاب براساس گفته مؤلف آن دربردارنده
بیش از ۲۰۰۰۰ حدیث و دلیل نقلی در زمینه اثبات
نبوت خاصه حضرت خاتم‌الانبیاء (ص) و امامت
ائمه اطهار (ع) است.

از مهم‌ترین ویژگیهای کتاب یادشده این است که در
بررسی زندگی پیامبر اکرم (ص) و هر یک از ائمه
اهل‌بیت (ع) روایاتی که در کتابهای معروف و معتبر
شیعه و اهل سنت درباره این بزرگواران وارد شده
به تفکیک نقل و بررسی شده است.

بخش پایانی کتاب *اثبات الهداة* که دربردارنده
بخشی از جلد ششم (ص ۲۲۹-۲۵۹) و تمامی جلد
هفتم این کتاب است، به امام دوازدهم حضرت
صاحب‌الزمان (ع) اختصاص یافته و در آن
موضوعات زیر مطرح شده است:

۱. نصوصی که از طریق شیعه و اهل سنت بر امامت
صاحب‌الزمان (ع) وارد شده است؛
۲. معجزات صاحب‌الزمان (ع)؛
۳. صفات امام مهدی (ع) و نشانه‌های خروج آن حضرت؛
۴. رد اندیشه‌های غلات و...

۹. *بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار*،
محمد باقر مجلسی معروف به علامه مجلسی
(۱۱۱۱-۱۰۲۷ق.)، ۱۱۰ ج، چاپ سوم: بیروت، دار

إحياء التراث العربی، ۱۴۰۲ق.

کتاب یاد شده یکی از بزرگ‌ترین مجموعه‌های
روایی شیعه به شمار می‌آید و دربردارنده روایات
بسیاری در زمینه‌های مختلف اعتقادی، اخلاقی،
فقهی، تاریخی و... است. سه جلد از این کتاب؛ یعنی
جلدهای ۵۱ تا ۵۳ با عنوان «*تاریخ الحجّة*» به بررسی
ابعاد مختلف زندگی امام عصر (ع)، از تولد تا غیبت
و از غیبت تا ظهور اختصاص یافته و در آن بخش
عمده‌ای از روایاتی که در هر یک از این زمینه‌ها از
پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع) نقل شده،
جمع‌آوری گردیده است.

مجلدات یاد شده که دربردارنده مطالب جلد ۱۳ از
چاپهای قدیمی *بحار الأنوار* است به دفعات ترجمه
شده و برای همه علاقه‌مندان قابل استفاده است.
معروف‌ترین این ترجمه‌ها، ترجمه آقای علی دوانی
است که با نام *مهدی موعود (ع)* از سوی انتشارات
دارالکتب الاسلامیه منتشر شده است. اخیراً هم این
کتاب با ترجمه حسن بن محمد ولی ارومیه‌ای از
سوی انتشارات مسجد مقدس جمکران منتشر شده
است.

در سالهای اخیر نیز کتابهای زیادی براساس
دیدگاه کلامی - تاریخی و با بهره‌گیری از مصادر
اولیه مهدویت به رشته تحریر درآمده‌اند که برخی
از آنها به شرح زیر است:

۱. *الزام الناصب فی اثبات الحجّة الغائب (ع)*،
شیخ علی یزدی حسائری (در گذشته به سال
۱۳۲۳ق.)، ۲ ج، چاپ دوم: قم، مکتبه الرضی، ۱۳۰۴ق.
جلد اول این کتاب که در هفت فصل سامان یافته
شامل مباحثی به شرح زیر است:

۱. لزوم وجود حجت الهی در زمین؛
۲. معرفت امام (ع)؛
۳. بشارتهای الهی به ظهور امام مهدی (ع) در قرآن و دیگر
کتابهای آسمانی؛
۴. اخبار پیامبر و ائمه معصومین (ع) به ظهور حجت (ع)؛
۵. آیاتی که به امام مهدی (ع) تفسیر شده‌اند؛
۶. امکان غیبت و کسانی از انبیاء و اولیا که فیت داشت‌اند،
فلسفه غیبت و...

در جلد دوم این کتاب نیز این عناوین به چشم
می‌خورد:

۱. حکایت کسانی که در زمان فیت کبری اذهای رؤیت
کرده‌اند؛
 ۲. اخبار اهل سنت به وجود حجت (ع)؛
 ۳. نشانه‌های ظهور، حوادث عصر ظهور و رجعت و...
- شایان ذکر است که این کتاب توسط
«سید محمد جواد مرعشی نجفی» ترجمه و با نام
چهره درخشان امام زمان (ع)، در سه جلد منتشر شده

تنها زمانی می‌توان به
شناختی جامع از
شخصیت امام
مهدی (ع) و اندیشه
مهدویت و انتظار شیعی
دست یافت که جایگاه و
نقش این شخصیت و
اندیشه را در سه زمان
گذشته، حال و آینده
بررسی کنیم و ضمن
توجه به ریشه‌های
تاریخی اندیشه
مهدویت، رسالتی را که
در عصر حاضر در برابر
آن امام بزرگوار (ع)
برعهده داریم به
فراموشی نسپاریم

۲. امام مهدی (ع) از ولادت تا ظهور (ترجمه
 الامام المهدی (ع) من المهدی الی الظهور)، سید محمد
 کاظم قزوینی (۱۳۷۳-۱۳۰۸ ش)، ترجمه حسین
 فریدونی، چاپ اول: تهران، آفاق، ۱۳۷۶.
 کتاب یاد شده که در زمره محدود کتابهای
 ارزشمند تألیف شده در سالهای اخیر است، مشتمل
 بر ۲۴ فصل است که عناوین آنها به این شرح است:

۱. امام زمان (ع) کیست؟

۲. نام و نسب حضرت:

۳. بشارات قرآن:

۴. بشارات احادیث نبوی:

۵. بشارات احادیث اهل بیت (ع):

۶. آیا امام زمان (ع) به دنیا آمده است:

۷. چگونه از دیده ها پنهان شده است؟:

۸. پنهانی کوتاه مدت:

۹. ناپدید چهارگانه:

۱۰. چه کسانی در غیبت کوتاه آن حضرت را دیده اند؟

۱۱. پنهانی بلندمدت:

۱۲. چه کسانی در غیبت بلند آن حضرت را دیده اند؟:

۱۳. چگونه تا امروز همر کرده است؟:

۱۴. هنگام ظهور:

۱۵. اوصاف و علائم آن حضرت:

۱۶. نشانه های ظهور:

۱۷. مدعیان دروغین مهدویت و مهدی خوانده ها:

۱۸. چگونگی و محل ظهور:

۱۹. چگونگی تسلیم شدن قدرتها:

۲۰. چگونگی حکومت به هنگام ظهور:

۲۱. جامعه در عصر ظهور:

۲۲. شمار سالهای زمامداری:

۲۳. پایان زندگی آن حضرت:

۲۴. پس از آن حضرت:

۳. روزگار رهایی (ترجمه یوم الخلاص)، کامل

سلیمان، ج ۲، ترجمه علی اکبر مهدی پور، چاپ سوم:
 تهران، آفاق، ۱۳۷۶.

کتاب یاد شده از نظر جامعیت مباحث، کثرت
 تتبع روایات، روانی و شیوایی نگارش و نگاهی
 جدید به برخی روایات قابل توجه است. عناوین
 فصول بیست گانه این کتاب به شرح زیر است:

۱. مهدی منتظر کیست؟:

۲. سیمای حضرت مهدی (ع):

۳. میلاد مسعود:

۴. راز غیبت:

۵. استفاده از امام غائب:

۶. راز طول عمر:

۷. غیبت صغری:

۸. غیبت کبری:

۹. دوران حیرت:

۱۰. انتظار:

۱۱. باران امام زمان (ع):

۱۲. روزگار رهایی:

۱۳. فرود آمدن حضرت عیسی (ع):

۱۴. دولت حق:

۱۵. نشانه ها:

۱۶. اهل آخرالزمان:

۱۷. نشانه های خارق العاده:

۱۸. آشوبهای جهانی:

۱۹. آشوبهای بیگانگان:

۲۰. انقلابها و شورشها.

در پایان چاپ فارسی این کتاب فهرستهای
 ارزشمندی آمده که برای اهل تحقیق بسیار قابل
 استفاده است.

در پایان این قسمت از مقاله برای آشنایی
 عزیزانی که قصد تحقیق و پژوهش در حوزه
 مباحث مهدوی دارند دو کتابنامه رانیز معرفی
 می کنیم:

۱. در جست و جوی قائم: معرفی ۱۸۵۲ جلد کتاب
 پیرامون احوالات حضرت بقیه الله الأعظم امام
 زمان (ع)، سید مجید پورطباطبائی، چاپ اول: قم،
 مسجد مقدس صاحب الزمان قم (جمکران)، ۱۳۷۰.
۲. کتابنامه حضرت مهدی (ع): معرفی بیش از
 ۲۰۰۰ عنوان کتاب مستقل به زبانهای مختلف، ج ۲،
 علی اکبر مهدی پور، چاپ اول: قم، مؤسسه چاپ
 الهادی، ۱۳۷۵.

ادامه دارد

پی نوشتها:

۱. ترجمه نام کتاب چنین است: «پیمانه های خوبیها، درباره فواید
 دعا برای قائم (ع)».
۲. محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۶، ح ۷.
۳. همان، ج ۸، ص ۳۶۸.
۴. محمدبن یغثوب کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۳۷۱، ح ۵.
۵. مترجم این کتاب سید جواد مصطفوی و ناشر آن دفتر نشر
 فرهنگ اهل بیت (ع) است.
۶. رک: مصنفات الشيخ المنید، ج ۷.
۷. رک: همان، ج ۳.
۸. ترجمه نام این کتاب این است: «شناساندن پیشوایان
 (نشانه های) هدایت به مردمان».
۹. رک: کشف الغمة فی معرفة الأنمة، ج ۱، مقدمه.